

бярозка №5

№5/2021 (1116)

ISSN 0320-7579

Лепш спрабаваць схапіць зоркі, чым сядзець і перажываць, што не можаш да іх дацягнуцца. Той, хто пацягнецца, хаця б добра разамнецца, як след азірнецца і можа нават атрымае за свае высілкі які-небудзь яблык, які вісіць досыць нізка.

Роберт Сальваторэ

Падарожжа да светлай будучыні

Падлеткавае жыццё — гэта суровы квэст, які цяжка праходзіць аднаму. Здаецца, таму і існуе падлеткавая літаратура — як падтрымка. Яна дапамагае пазнаёміцца з вопытам іншых і праз гэта неяк палегчыць сваё жыццё. Аповесць Аляксандры Хамянок

«Італьянскае падарожжа», напрыклад, можа адказаць на такое цяжкае пытанне: як жыць гэтае жыццё, калі ты падлеткам сутыкнуўся са смерцю роднага чалавека?

Каці адзінаццаць. Яна страціла маму і жыве з дзядзькам і цёткаю. Яна адчувае сябе разгубленай і пакінутай, нягледзячы на тое, што ў яе добрыя адносіны з апекунамі. Дзяўчынка трапляе ў праграму дапамогі дзецям-сіротам і едзе ў Італію. Яна шмат марыла пра гэта, але доўгачаканае падарожжа аказваецца зусім не такім, якім уяўлялася Каці. Яна не разумее ні слова, сумуе па маме і марыць хутчэй вярнуцца дахаты. Дзяўчынку акаляюць незнаёмыя людзі, зусім розныя: маладыя і не вельмі, спагядлівыя і грубаватыя. Аднак, нягледзячы на абставіны, Каця паступова знаходзіць шлях да паразумення з гэтымі незнаёмцамі і адкрывае для сябе новы свет.

Вы ведалі, што ўжо шмат гадоў у нашай краіне існуе праграма па

аздараўленні беларускіх дзяцей у Італіі ды іншых краінах? Часцей за ўсё, туды адпраўляюцца дзеці з тэрыторый, пацярпелых ад выбуху Чарнобыльскай АЭС, і дзеці-сіроты. Гэта каштоўны шанс на рэабілітацыю для людзей, якія страцілі нешта важнае, і менавіта гэта мы бачым у кнізе.

У першую чаргу «Італьянскае падарожжа» — гэта кніга пра пераадоленне адзіноты. У жыцці Каці гэтага пачуцця зашмат: яна страціла сваю маму і яшчэ не разумее, як з гэтым справіцца. З-за таго, што яна сірата, з ёй перасталі сябраваць аднакласнікі, а цётка і дзядзька амаль увесь час працуюць і часта завозяць Кацю да старой бабулі, з якой цяжкавата размаўляць на цікавыя Каці тэмы. Відавочна, гэта ўплывае на ментальны стан гераіні, яна пачынае замыкацца ў сабе і адчувае сябе белаю варонай.

Калі ў родным асяроддзі яе «інакавасць» яшчэ не такая відавочная, то ў Італіі вельмі заўважная. Як толькі яна туды трапляе, то разумее, што не

можа пачаць давяраць сваёй «італьянскай сям'і», хоць яны і выглядаюць як дабрадушныя і бяскрыўдныя людзі. Там ёсць свая «мама», якая просіць Кацю ўсміхацца і заўсёды пра нешта з ёй балбоча, нават ведаючы, што Каця яе не разумее. Ёсць і свой добры «тата», які заўсёды ўсміхаецца і маўкліва падтрымлівае ўсё, што робіць галоўная гераіня, але Каця аўтаматычна шукае ў паводзінах «італьянскіх бацькоў» падвох і не верыць у тое, што да яе можна добра ставіцца без жадання потым параніць. Цяжка давяраць свету вакол сябе, калі ён да цябе жорсткі, але Каця пакрысе вучыцца. Праз некаторы час яна разумее, што італьянцы ўсміхаюцца і просяць усміхацца іншых не з-за таго, што прыкідваюцца шчаслівымі, а з-за таго, што гэта частка іх культуры, што насамерэч ніхто не хоча зрабіць ёй балюча і не збіраецца дыктаваць ёй умовы існавання ў італьянскай рэчаіснасці. Часам людзі проста бываюць добрымі і ўсё.

Мне «Італьянскае падарожжа» спадабалася тым, што ў ім апавяданне вядзецца выключна ад асобы адзінаццацігадовай Каці: мы разумеем ход яе думак, і таму можам лёгка прасачыць, як некаторыя здарэнні ў жыцці ўплываюць на яе эмацыйны стан. Напрыклад, акрамя адзіноты, Кацю мучыць яшчэ і своеасаблівае пачуццё віны за тое, што здарылася з яе мамай. На працягу ўсёй апавесці мы бачым, як у выпадковыя нават шчаслівыя моманты яна раптам пачынае сумаваць праз гэта. Каця часам праводзіць вельмі просты лагічны ланцуг: калі адбылося нешта дрэннае, то ў гэтым хтосьці вінаваты, і калі гэта здарылася са мной, то, здаецца, гэта мае пакаранне за нейкі дрэнны ўчынак ці няправільныя паводзіны. З Кацяй мала хто абмяркоўваў смерць маці, таму яна застаецца адна пасярод вялікай асабістай трагедыі, якую нават даросламу зразумець

цяжка. Гэта нармальна, што яе думкі ідуць у такім кірунку. Драматычныя падзеі аднолькава траўміруюць людзей незалежна ад іх узросту, і ў гэтым гэта бачна. Кніга паказвае, што бедаваць нармальна і кожны праходзіць праз гэта па-свойму.

Адзінота Каці ўзмацняецца з-за таго, што яна сірата. Якімі б добрымі ні былі яе «італьянскія бацькі» і цётка з дзядзькам, яны не могуць зразумець яе пачуцці, бо гэта спецыфічны вопыт, з якім ні Каця, ні дарослыя не ведаюць, што рабіць. Гэта аддзяляе Кацю ад усяго яе асяроддзя, робіць яе іншай на ўсіх узроўнях. Але ўсё змяняецца, калі падчас сваіх італьянскіх вакацый яна сустракае Даніэлу, сяброўку «італьянскай мамы», якая адразу пранікаецца да Каці сімпатыяй. Яны збліжаюцца, а потым мы даведваемся, што Даніэла таксама сірата, і ўсё ў жыцці Каці становіцца на свае месцы. Яна разумее, што праз такую страту можна прайсці і ўсё роўна стаць добрым і прыемным чалавекам, такім як Даніэла. Гэты вопыт не ставіць кропку на яе жыцці. Нягледзячы на тое, што Каця дрэнна ведае італьянскую мову, яны з Даніэлай разумеюць адна адну. Адзінота Каці заканчваецца, пачынаецца нешта іншае. Цяпер яна ведае, што дзесьці ёсць чалавек, які падзяляе яе пачуцці, і ад гэтага жыць становіцца крыху лягчэй. Каця вяртаецца дадому і разумее, што ў яе ёсць будучыня і яна будзе добрай.

Гэтая кніга пра надзею. Вядома, пустэчу ў душы галоўнай гераіні ніхто і нішто не запоўніць, але жыццё Каці працягваецца. У ім яшчэ будуць новыя прыемныя знаёмствы, добрыя людзі, якія не зычаць ёй нічога благага, сяброўства, любоў і сонечная Італія.

Антаніна Бабіна

Каця часам праводзіць вельмі просты лагічны ланцуг: калі адбылося нешта дрэннае, то ў гэтым хтосьці вінаваты, і калі гэта здарылася са мной, то, здаецца, гэта маё пакаранне за нейкі дрэнны ўчынак ці няправільныя паводзіны.

Падарожжа на Мёртвае возера

Марыя Вайтовіч,
11 клас, сярэдняя школа № 8
г. Маладзечна

Увесь навучальны год мяне перапаўняюць пачуцці і ўражанні ад таго, што мне давялося ўбачыць і пачуць мінулым летам. Мая старэйшая стрыечная сястра падбіла мяне на невялікае падарожжа. Мы паехалі па шашы Полацк – Вільнюс (сястра жыве ў Полацку), і прыкладна на 150-м кіламетры, на мяжы чатырох раёнаў (Мядзельскага, Смаргонскага, Астравецкага і Пастаўскага) нам трапіўся на вочы ўказальнік з надпісам «Камарова». Здзіўленню не было мяжы: няўжо гэта тое самае Камарова, пра якое спяваў Ігар Скляр і дзе любіла бавіць свой час Ганна Ахматава?! Вырашылі даведацца. І мы не пашкадавалі, калі крыху звярнулі ўбок са

свайго маршруту. Мне вельмі хочацца расказаць вам пра тое, што мы ўбачылі і пра што даведаліся ад мясцовых жыхароў. Як аказалася, у гэтым Камарове няма «балтыйской волны» і не «качаецца на дюнах шереметьевский баркас». Але гэта не робіць вёску менш цікавай і прыгожай. Сама вёска і мясціны вакол яе, як і ўвогуле ўвесь нарачанскі край, авеяныя запамінальнымі, непаўторнымі, таямнічымі легендамі і паданнямі. Таямнічасць мясцінам надае не толькі прыгажосць і самабытнасць гэтага краю, але і наяўнасць побач вялікай колькасці азёр, што ўваходзяць у склад заказніка «Блакітныя азёры». Азёр у заказніку больш за дзесяць, але самым прыцягальным, загадкавым і адначасова таямнічым у сваёй змрочнасці з'яўляецца возера Мёртвае. Чым жа яно так прыцягвае падарожнікаў? І чаму яго баяцца мясцовыя жыхары? Нам стала цікава і захацелася ўбачыць гэту таямніцу на свае вочы, і мясцовыя жыхары, нягледзячы на ўсе страхі і забабоны, не адмовілі нам выступіць у ролі гідаў.

Вадаём па знешнім выглядзе нагадвае чорнае люстэрка. Катлавіну яго ўтварае паласа верхавога балота, таму ў ваду не трапляюць мінеральныя рэчывы. На мелкаводдзі няма водных раслін, у возеры не водзіцца рыба. Бераг ля возера ўвесь зыбіць, падысці да вады было страшна, адразу ля берага глыбіня метраў каля дваццаці. З гэтых прычын яно і атрымала сваю назву — Мёртвае. Гэта з навуковага пункту погляду жывым арганізмам не дае развівацца серавадарод, які спецыялісты выявілі на дне возера. А сярод жыхароў Камарова ходзіць пра возера вось такая легенда.

Стаяў на месцы возера калісьці даўным-даўно горад з замкавымі вежамі.

Жыла ў тым горадзе прыгожая і добрая дзяўчына Васіліна. Пакахаў Васіліну смелы рыцар і сабраўся ажаніцца з ёю. Ды ворагі напалі на той горад. Усе мужчыны выйшлі на абарону, але не ўстаялі супраць навалы, многія загінулі. Ubачыла Васіліна, як смяротна паранілі чужынцы яе жаніха, паднялася на замкавыя муры і закрывала:

— Загінулі абаронцы нашы! Няхай жа не трапіць родны горад у палон да чужынцаў!

У той жа момант знік горад пад вадой, якая паглынула ўсіх ворагаў. І на тым месцы з'явілася возера. Воіны ператварыліся ў атрутную балотную траву. Калі чалавек параніцца аб яе, атруціцца сам і памрэ.

Старажылы кажуць, што раней на возеры было шмат такой атрутнай травы, але зараз яе становіцца ўсё менш. Відаць, не кранае ніхто спакою падводнага горада, вяртае чараўніца воінаў, якія заўсёды гатовы прыйсці на абарону сваёй Радзімы.

А мясцовы краязнаўца, былы дырэктар камароўскай школы Іван Пятровіч Драўніцкі, якога, на жаль, не стала не-

калькі гадоў таму (ды і школы ўжо таксама няма), запісаў ад мясцовай жыхаркі іншую легенду, не менш рамантычную і цікавую.

Вандроўныя марскія воіны са Скандынавіі, вікінгі, па рацэ Страча трапілі ў край Блакітных азёр. Наша Паазер'е ім вельмі спадабалася. Яны тут сталі займацца рыбалоўствам, несці ваенную службу ў мясцовых князёў. Вызначаліся вікінгі асаблівым умельствам весці бой на вадзе, сябе лічылі «марскімі ваўкамі».

Паводле іх звычайў парэшткі памерлых ці загінулых патрэбна было аддаваць не зямлі, а вадзе. Вось і выбралі яны для могільніка невялікае бяссточнае возера на левым беразе Страчы каля старадаўняй дарогі Полацк – Вільня.

Забітых у час баявых сутычак воінаў вікінгі хавалі з ушанаваннем, на дно возера апускалі ў даспехах, парэшткі памерлых ад старасці ці хваробы спальвалі, а попел таксама апускалі на дно. Гэты вадаём назвалі возерам Мёртвых. Ішоў з Полацка ў Вільню манах-пілігрым, які чуў пра незвычайнае возера-могільнік вікінгаў, і вырашыў пацікавіцца ім.

Справа была пад вечар. Багамолец заначаваў на беразе. Не паспеў ён закончыць вячэрнюю малітву, як над вадзяной гладдзю зазвінелі званочкі і з сярэдзіны возера стаў падплываць да берага кораб, напоўнены каштоўнасцямі. Манах абхапіў яго, паставіў пад сасну і стаў разглядаць, што ў ім знаходзіцца. Вакол нікога. На хвіліну ім авалодала сквапнасць — скарбаў хопіць на ўсё нябеднае жыццё...

І ўжо памкнуўся ўладкоўваць у пляцак.

— Але гэта не маё. Мной авалодала спакуса...

Дрыжачай рукой ён перахрысціў

кораб. У гэты момант узняўся віхор і закруціў верх сасны, і зноў усталявалася цішыня. Потым з вышыні пачуўся мілагучны голас:

— Ты, высакародны манах, стрымаў абяцанне. Табе я даю ганаровае даручэнне — вазьмі з караба залатую пласціну і занясі ў Вільню да абраза Маці Божай Вострабрамскай. Гэта падарунак ад Полацкай зямлі, ад Еўфрасінні...

Манах выканаў даручэнне. Сасна з закручаным верхам стаяла некалькі соцень год і была цудадзейнай. Да яе прыходзілі самотныя і пакрыўджаныя, дзяліліся сваім горам і атрымлівалі душэўную палёжку.

З гадамі старая сасна абрынулася, а на яе месцы вырасла маладая з такім жа верхам. Яна таксама валодае ўласцівацю здымаць душэўны цяжар, чым часта карыстаюцца мінакі і турысты. А возера гэта любіць цішыню, гасіць розныя гукі і паглынае рэха.

Вельмі хочацца верыць у гэтыя рамантычныя гісторыі. Вось і бабуля мая кажа: «Ты, унучка, галоўнае — вер! Без веры і надзеі чалавек не можа жыць...» Я абавязкова з'езджу летам туды зноў. Абдым тую сасну, пастаю каля яе — і ўсе перажыванні адыдуць на другі план, стане лёгка і хораша на душы.

«Спачатку было слова і ў канцы будзе слова»

Як вы ставіцеся да мюзіклаў? Я не магу іх успрымаць на фізічным узроўні: вочы адмаўляюцца глядзець, вушы — слухаць. Колькі ні прымушала сябе — ніяк. Але ў красавіку здарыўся цуд — гурт «Дайце Танк (!)» выпусціў анімацыйны мюзікл «Словы-паразіты», які не толькі паглядзела да канца, але і ўпадабала. То і вядома, бо твор прыцягвае і зацікаўлівае колькасцю разнастайных адсылак, а таксама вельмі кранае тэма ролі слоў у

жыцці — асабліва мяне як журналіста.

Па сюжэце ў самым звычайным лесе з'яўляюцца словы, усе жывёлы раптам пачынаюць размаўляць, і гэта цалкам змяняе іх лад жыцця. Тры героі — змей, заяц і лось — распавядаюць, як на іх паўплывалі гэтыя змены, і ўздываюць новыя праблемы ў сваіх арыях. Пасля жывёлы ствараюць алфавіт, вучацца пісаць, спісваюць усё вакол і паміраюць, бо ад іх сапраўднай жывёльнай існасці застаюцца толькі шкілеты, здольныя размаўляць. Значыць, словы мацнейшыя за любыя формы жыцця?

Лес, дзе адбываецца дзеянне, пужае мяне. У ім дрэвы маюць вочы, а замест галін у іх рукі. Пераважаюць чорныя і чырвоныя адценні, што дадае загадкаваць. І толькі прастата, амаль што

«Дайце танк (!)» — расійскі гурт, які характарызуе свой жанр як «нясме-лы панк». Музыкі ўздываюць даволі інтымныя і блізкія моладзі тэмы кахання, сталення, пошуку сябе. Творцы не любяць мюзіклы, і менавіта таму вырашылі паспрабаваць сябе ў гэтым жанры. Над дванаццаціхвілінным кліпам каманда працавала амаль пяць гадоў.

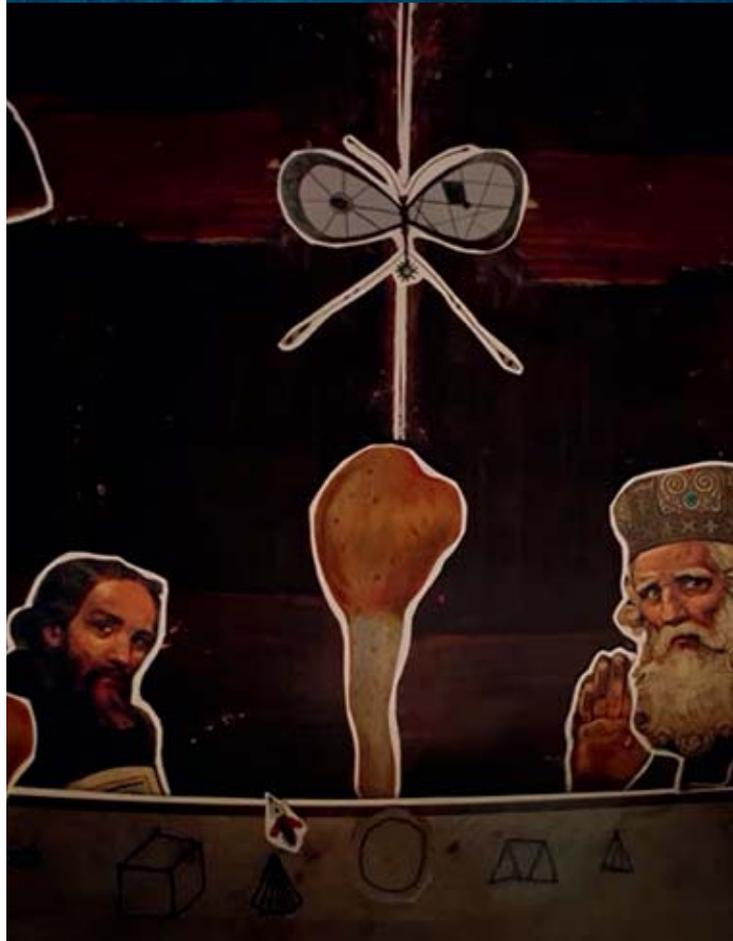
«дзіцячасць» малюнка дапамагае спа-
кайней успрымаць твор. Лес нагадвае
карціны Босха — прастора гэтаксама
насычана на герояў, падзеі і сімвалы.
А тэкст пра «самы звычайны лес» спа-
сылае да Дантэ, герой «Боскай каме-
ды» якога апынаецца ў «змрочным
лесе». Гэта наводзіць мяне на думку,
што ў кліпе мы пабачым адны з самых
важных чалавечых праблем, такія як
смяротныя грахі ў Дантэ і, магчыма,
прыйдзем да пэўнай маралізатарскай
высновы — Босх умеў праз візуаль-
ныя вобразы паўплываць на глядача.

Так і адбываецца. Першы герой —
змей — цяпер, калі з’явіліся словы, не
можа стрымаць свае думкі і шчыра іх

**«Добытая обманом пища
по сути — отрава.
Я толкать на гибель неви-
новных не имею права.
Удар исподтишка — позор
и безобразие.
Теперь любые травмы — с
обоюдного согласия».**

выказвае. А ахвяра лёгка можа адга-
варыць яго забіваць сябе. Драпежнік
больш не можа жыць натуральнае
для сябе жыццё: яму сорамна забі-
ваць, хоць гэта адзіны спосаб існава-
ць. Словы могуць дагары нагамі пера-
варочваць рэчаіснасць, і часам немаг-
чыма адаптавацца да яе новай версіі.

Зяц-паэт — наступны герой кліпа
— увасабляе ганарлівасць. Заяц
здольны змяняць уласны выгляд,
а таксама змяняць усё вакол сябе.
Творца бачыць свет такім, якім хоча
бачыць. І сябе ў тым ліку. І ў выніку
не заўважае, што яго бачанне свету
зусім не адпавядае рэчаіснасці: яго,

як яму здаецца, геніяльныя творы — насамрэч графаманства, і ніхто не хоча іх слухаць. Смеючыся з зайца, я рэфлексую з уласнай творчасці. Можа быць складана самастойна ацаніць вартасць таго, што робіш. І таму важна ўмець слухаць іншыя меркаванні, у тым ліку і крытыку, як бы непрыемна і крыўдна ні было.

Лось, які з'яўляецца ў кліпе трэцім, распавядае пра свае пакуты ад бясконцай камунікацыі. Яму не было ніякай справы да іншых, але з дапамогай слоў жыхары лесу зрабілі героя залежным ад стасункаў. Праз сваю маўклівасць і спакой ён стаў ахвярай усяго лесу: жывёлы прыходзяць да яго выгаварыцца, а ён не можа адмовіць. У выніку ліса з галавой-рупарам праглынае лася. Часам бывае складана заўважыць, што табе кепска, і вызначыць прычыну свайго стану. Яшчэ складаней, калі прычына — гэта людзі побач, якія не клапацяцца пра твае асабістыя межы. Таму важна самому клапаціцца пра ўласны камфорт і вучыцца казаць «не». Хоць гэта можа выглядаць эгаістычна і нават асуджацца соцыумам, уласнае ментальнае здароўе даражэйшае.

Слова як форма жыцця перамагае ўсе астатнія. Слова запаланілі ўвесь лес, а жывёлы звар'яцелі праз гэта і памерлі. Ад іх засталіся толькі шкілеты, але і тыя ўсё яшчэ здольныя размаўляць. У пачатку і канцы кліпа з'яўляецца партрэт Кірыла і Мяфодзія — стваральнікаў кірылічнай азбукі. Яны здзекліва махаюць жывёлам: маўляў, паглядзіце, словы не такія бяскрыўдныя, як можа падацца. Разам з апошнімі радкамі кліпа «слова было ў пачатку і слова будзе ў канцы» я разумею гэта як прысуд для чалавецтва. Мы надта часта ўжываем словы, не думаючы пра іх значэнне і тое, як

«Животные начали думать — и это последняя стадия Магического дара или кары небес.

Их намерения благие тонули в галдящем стаде, А тяжёлые мысли давили на головы словно пресс».

моцна яны могуць паўплываць на людзей і свет вакол. І часам не заўважаем, як ствараем зусім не той свет, які б хацелі.

Кліп «Словы-паразіты» нават сваёй назвай нагадвае мне, як часта словы становяцца лішнімі, непатрэбнымі і робяць нездаровым усё вакол сябе. Магчыма, часам лепш прамаўчаць і зрабіць нешта, чым проста раскідвацца словамі. І менавіта так мне хочацца жыць.

Але я абрала прафесію, якая менавіта праз слова ўплывае на падзеі, пакідаючы права на дзеянне самім героям журналісцкіх тэкстаў. І я як журналіст мушу не толькі несці адказнасць, але і тысячу разоў думаць над кожным словам перад тым, як яго надрукаваць. Бо, калі я прагну дзякуючы мове данесці пэўныя думкі, я павінна быць асцярожнай і ашчаднай, клапаціцца пра чужыя пачуцці. Таму мне застаецца толькі вучыцца працаваць з мовай, яе нястрымнай сілай і пераглядаць мюзікл «Дайце танк (!)», каб штораз набірацца натхнення і сіл для працы і заўважаць усё новыя сэнсы і алюзіі.

Паліна Забела

Інтэлектуальна-забаўляльная гульня НА ВЫЛЕТ!

Падрыхтавала Зінаіда Мікалаеўна Мальцава,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры
Маркавіцкага дзіцячага сада-сярэдняй школы
Гомельскага раёна.

Умовы гульні

Кожны ўдзельнік мае нумар. У першым туры ўдзельнікі па чарзе адказваюць на пытанні. Удзельнікі, якія адказваюць правільна, праходзяць у другі тур, астатнія — на вылет! Тур працягваецца, пакуль не сфарміруюцца дзве каманды па восем чалавек.

I тур

1. У 2020 годзе было 365 ці 366 дзён?
2. «Княжанне Вітаўта ўсе летапісцы лічаць росквітам княства Літоўскага і называюць той век...»
3. У якім горадзе знаходзіцца помнік літары «Ў»?
4. Максім Багдановіч нарадзіўся ў горадзе...
5. З ліпеня адзначаецца...
6. У студзені 30 ці 31 дзень?
7. Якім днём заканчваецца тыдзень?
8. Рыскамі падкрэсліваецца даданы член сказа — ...
9. Працягни прыказку: на працягу ўсяго века кніга...
10. Назаві лішняе: студзень, люты, лістапад, снежань?
11. Хто раніцай ходзіць на чатырох нагах, удзень на дзвюх, увечары на трох?
12. Ліпень — гэта вясновы месяц. Так ці не?
13. Асобна ці разам пішацца слова — (на)памяць?
14. Асобныя формы дзеяслова — гэта...
15. Інфінітыў адказвае на пытанні: ...
16. Што называюць беларускім морам?
17. Свір, Случ, Пціч, Ясельда, Бесядзь — гэта...
18. Слова «чацвёрты» пішам з мяккім знакам ці без яго?
19. «Краскі» перакладаем на рускую мову як...
20. Правільна пішам: гонара ці гонару?
21. Назва гэтай кветкі гучыць па-руску «одуванчик».

II тур, прысвечаны творчасці У. Караткевіча (дзве каманды па 8 чалавек)

Кожнай камандзе задаецца пытанне. Калі каманда адказвае правільна, у яе ёсць магчымасць аслабіць каманду суперніка, назваўшы нумар удзельніка на вылет. І так працягваецца гульня, пакуль не застанецца восем удзельнікаў з дзвюх каманд.

1. З якога верша радкі:

О, як добра, як прыгожа жыць!

Раска як русалчына луска

На вадзе ад месяца гарыць...

2. Якое мястэчка У. Караткевіч называе Бацькаўшчынай?

3. У Караткевіча ёсць твор пад назвай «Чазенія». Што гэта такое?

4. Знайдзі «лішні» твор, які не належыць пяру У. Караткевіча:

«Каласы пад сярпом тваім»;

«Паром на бурнай рацэ»;

«Жураўліны крык»;

«Дзікае паляванне караля Стаха».

5. Як называецца апавяданне, у якім Караткевіч гаворыць пра Закон Карысці (дзеці вывозяць састарэлых бацькоў у лес паміраць)?

6. Андрэй Беларэцкі, Андрэй Свеціловіч, Надзея Яноўская. Гэта героі якога твора?

7. Пра якія гістарычныя падзеі расказвае Караткевіч у апавяданні «Паром на бурнай рацэ»?

8. Як называецца кніга нарысаў пра Беларусь і пра беларусаў?

9. У якіх гарадах устаноўлены помнікі У. Караткевічу?

III тур (дзве каманды па 4 чалавекі)

У канцы тура павінны застацца 4 удзельнікі і 4 — на вылет.

1. Як даўней называлі чайнік для заваркі чаю: засланка, імбрычак, гушча, зэдаль?

2. Што іменна называлі нашы продкі талакой?

3. З якім лічэбнікам ужываецца слова «вядро»: паўтара ці паўтары? Назваць гэта словазлучэнне ў Т. склоне.

4. Назоўнік, прыметнік, лічэбнік, займеннік, дзеяслоў — гэта самастойныя часціны мовы. Чаго не хапае?

5. Каму належаць наступныя радкі?

Мілыя вобразы роднага краю,

Смутак і радасць мая!

Што маё сэрца да вас парывае?

Чым так прыкованы я?

IV тур (па два чалавекі)

У канцы тура павінны застацца два ўдзельнікі.

1. Што нас корміць, а есці не просіць?

2. Слова «зямля» — мнагазначнае слова ці не? Прывесці прыклады.

3. Назавіце твор У. Караткевіча са словам «зямля...».

4. Што азначае выраз «зямля абетаваная»?

5. Дапоўні прыказку: Родная ... , як зморанаму пасцелька.

6. Як называюцца словы: зямля, зямелька, земляны?

Гэта скарачанае версія гульні. Цалкам гульнію и адказы шукайце тут:

МОЎНАЯ КАРЦІНА СВЕТУ Ў ФРАЗЕАЛАГІЗМАХ З УСТАРЭЛЫМІ СЛОВАМІ

Беларуская мова багатая на фразеалагічныя звароты, якія моцна ўпрыгожваюць гаворку, робяць яе выразнай, вобразнай. Чым багацейшы слоўнікавы запас, тым цікавей і ярчэй чалавек выказвае свае думкі. Паходжанне фразеалагізмаў самым непасрэдным чынам звязана з гісторыяй краіны. Наше анкетаванне паказала, што вучні школы дрэнна ведаюць фразеалагізмы, асабліва тыя, у склад якіх уваходзяць устарэлыя словы.

Мы прааналізавалі 130 фразеалагіз-

маў і знайшлі ў іх 102 устарэлыя словы, якія адлюстроўваюць разнастайныя гістарычныя рэаліі. Мы вызначылі, што яны падзяляюцца на дзве асноўныя катэгорыі — архаізмы (37 адз.) і гістарызмы (65 адз.).

У выніку сваёй працы мы зрабілі ілюстрацыйны тлумачальны слоўнік фразеалагізмаў, у складзе якіх ёсць устарэлыя словы, а таксама распрацавалі інтэрактыўныя заданні на веданне значэння фразеалагізмаў і ўстарэлай лексікі ў праграме LearningApps.org (па QR-кодзе).

Тыпы і характарыстыка ўстарэлай лексікі ў складзе беларускай мовы

У кожны перыяд развіцця мовы ў ёй функцыянуюць словы, якія належаць да актыўнага слоўнікавага запasu, і словы, якія выйшлі з паўсядзённага ўжывання і таму атрымалі архаічную афарбоўку. Змены ў розных сферах жыцця мяняюць слоўнікавы склад мовы. Адны прадметы, з'явы, паняцці існуюць спрадвечна, і словы, якія іх называюць, актыўна выкарыстоўваюцца носьбітамі мовы; другія — адміраюць, а з імі знікаюць і іх назвы.

Словы, якія перасталі актыўна выкарыстоўвацца ў мове, знікаюць з яе не адразу. Пэўны час яны яшчэ зразумелыя носьбітам мовы, вядомыя ім па мастацкай літаратуры, хоць паўсядзённая маўленчая практыка ўжо не

адчувае ў іх патрэбы. Такія словы складаюць лексіку пасіўнага запasu і прыводзяцца ў тлумачальных слоўніках з паметкай «устар.» — гэта значыць устарэлае.

На дадзены момант няма канкрэтных крытэрыяў, якія «пераносяць» словы з актыўнай лексікі ў разрад пасіўнай. Менавіта таму ўстарэласць слова часта мае суб'ектыўны характар.

Большасць даследчыкаў падзяляе ўвесь пласт устарэлай лексікі на дзве асноўныя катэгорыі:

Архаізмы — даўнейшыя назвы прадметаў і з'яў, якія існуюць і ў наш час, але ў працэсе развіцця мовы былі названыя іншымі словамі — сінонімамі.

Гістарызмы — гэта словы-назвы

прадметаў і з’яў, якія перасталі існаваць у сувязі са зменамі ў жыцці і побыце людзей. Яны не маюць сінонімаў, бо паняцці, названыя гэтымі словамі, больш не выкарыстоўваюцца ў жыцці

грамадства. Гістарызмы не знікаюць са слоўнікавага складу мовы, яны толькі абмежаваныя ў сваёй сферы ўжывання.

Найбольшая колькасць даследаваных намі гістарызмаў ахоплівае наступныя тэматычныя групы:

- назвы старадаўніх беларускіх мер рознага парадку: даўнейшыя меры даўжыні, аб’ёму вадкіх і сыпкіх рэчываў, назвы адзінак масы (вагі), а таксама найменні грашовых адзінак (15 адз.);
- назвы вайсковых аперацый і гістарычных з’яў, ваенных чыноў і званняў, старадаўняй зброі (9 адз.);
- а вось гістарызмы, што абазначаюць назвы частак цела чалавека, мы не знайшлі.

Найбольшая колькасць архаізмаў прадстаўляе сабой назвы іншых прадметаў, рэчаў і прылад (13 адз.).

Не былі выяўлены архаізмы, што абазначаюць:

- назвы прадметаў і з’яў матэрыяльнай культуры і побыту, адзення, галаўных убораў, абутку і іх частак;
- назвы адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак;
- назвы літар царкоўнаславянскай і старой рускай азбукі, літар грэчаскага алфавіта і пад.

Лексіка-семантычная характарыстыка архаізмаў

Словы могуць архаізавацца толькі часткова, напрыклад, па марфемным складзе, па гукавым афармленні, у асобных сваіх значэннях.

Гэта дае падставу вылучыць некалькі груп архаізмаў:

Уласна лексічныя архаізмы (14 – 38% з прааналізаваных). Устарэлыя ва ўсіх сваіх значэннях словы, якія абазначаюць даўнейшыя назвы прадметаў і з’яў, якія існуюць і ў наш час, але ў працэсе развіцця мовы яны былі названы іншымі словамі — сінонімамі: *біць чалом* (чало — лоб); *жывот палажыць* (жывот — жыццё); *кесарава кесараві* (кесар — манарх, уладар).

Семантычныя архаізмы (23 – 62%). Гэта мнагазначныя словы, што страцілі

асобныя значэнні, а ў іншых значэннях актыўна ўжываюцца ў штодзённым жыцці:

Класці на алтар (у старажытных народаў — месца, на якое ўскладзілі ахвярапрынашэнні і перад якім спраўляліся культавыя абрады. Зараз — усходняя частка царквы, дзе знаходзіцца прастол, аддзеленая ад агульнага памяшкання іканастасам);

Квартаю мераць (даўнейшая мера вадкіх і сыпкіх рэчываў, роўная чацвёртай частцы гарца, або 0,70577 л, металічны кубак, прыблізна роўны гэтай меры. Зараз у музыцы — чацвёртая ступень дыятанічнага гукарада);

Коп’і ломяцца (даўнейшая калючая або кідальная зброя ў форме доўга-

га дрэўка з вострым металічным на-канечнікам. Зараз — лёгкаатлетычны снарад, таксама спартыўная дысцыпліна, звязаная з кіданнем гэтага снарада).

Лексіка-словаўтваральныя архаізмы. Слова, у якіх устарэлі асобныя словаўтваральныя элементы, замяніўшыся ў актыўным ужыванні аднакарэннымі словамі з іншымі марфемамі.

Лексіка-фанетычныя архаізмы. Слова, у якіх устарэла іх фанетычнае афармленне, якія перажылі ў працэсе гістарычнага развіцця мовы некато-

рыя змены.

Граматычныя архаізмы. Слова, што страцілі ранейшыя граматычныя формы.

Архаізмы першых дзвюх груп з'яўляюцца ўстарэлымі абазначэннямі тых рэалій, якія існуюць і па цяперашні час, яны ўжываюцца ў мове значна часцей, чым астатнія віды архаізмаў. **Лексіка-словаўтваральныя, лексіка-фанетычныя, граматычныя архаізмы** ў нашым даследаванні мы не знайшлі.

Аналіз вынікаў анкетавання

Падчас даследавання мы правялі анкетаванне з вучнямі шостых класаў (агулам 100 вучняў) з наступнай мэтай: выявіць узровень ведання лексічнага значэння фразеалагізмаў і ўстарэлых слоў, знойдзеных у іх.

Вынікі нашага пытання былі наступныя:

1. Вучні не ведаюць значэння фразеалагізмаў і ўстарэлых слоў — 30%.
2. Ведаюць толькі збольшага — 70%.

Заданне на веданне значэння фразеалагізмаў паказала:

- фразеалагізмы *чалом біць, цягнуць валынку* ведаюць 0 %;
- фразеалагізмы *цуд у рэшаце, адным мірам мазаны* — 8 %;
- фразеалагізм у *чапцы радзіца* — 18 %;
- фразеалагізм *ад гаршка паўваршка* — 21 %;
- фразеалагізм *ані шэлег* — 30 %.

Заданне на веданне значэння ўстарэлага слова паказала:

- *гарц, мяла, кварта, шарманка, літаўры, абардаж, гізунты, шчыт, перст* ведаюць 0 %;
- *чало, кесар, кап'ё* — 6 %;
- *аршын* — 14 %;
- *сурдут* — 16 %;
- *вярста* — 18 %.

У ходзе даследавання мы прыйшлі да высновы, што фразеалагізмы — жывыя сведкі мінуўшчыны, іх веданне паглыбляе ўяўленне пра гісторыю роднай краіны, пра духоўнае жыццё народа. Фразеалагізмы ўзбагачаюць нашу гаворку, дазваляючы дакладней, глыбей, выразней выказаць свае пачуцці і думкі. Веданне фразеалогіі — неабходная ўмова глыбокага авалодання беларускай мовай.

Гістарызмы	Лексіка-семантычная класіфікацыя	Архаізмы
Сурдут, лапаць, кафтан, чапцы, шыварат	1. Назвы шматлікіх прадметаў і з'яў матэрыяльнай культуры і побыту беларусаў, старажытныя назвы адзення, галаўных убораў, абутку і іх частак.	
Календы, ражон, барка, сошка	2. Назвы іншых прадметаў, рэчаў і прылад.	Гізунты, живот, нос, грамата, кука, статут, ярлык, каліта, кол, спуд, дыфірамб, загарак, перст
Пыталь, млён, кросны, арала	3. Назвы прылад працы, працоўных працэсаў, назвы рэалій, звязаных з сельскагаспадарчай дзейнасцю селяніна.	Мяла, каромысел
Літаўры, катрынка, шарманка, валынка	4. Назвы даўнейшых музычных інструментаў або іх частак.	Квінта, кварта
	5. Назвы частак цела чалавека.	Чало, дзясніца, коўцік, перст
Магікане, данайцы, племя	6. Назвы старажытных плямёнаў і іх прадстаўнікоў.	Семя, язык
Слуга, цугундар, пісар, сцяты, шарваркі	7. Назвы розных працоўных павіннасцей або іншых прымусовых абавязкаў, старадаўнія назвы прадпрыемстваў і арганізацый.	Гільдыя, бровар
Меч, абардаж, сакол, забрала, рыцар, турусы, унтэр, шарашкін, чын	8. Назвы вайсковых аперацый і гістарычных з'яў, ваенных чыноў і званняў, старадаўняй зброі.	Кап'ё, полк, сцяг, шчыт, крыж
Пан, цар, кароль, каліф, граф, памешчык	9. Назвы прадстаўнікоў розных саслоўяў, званняў, санаў, тытулаў, пасадак.	Кесар, кароль
Губерня, павет	10. Назвы адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак.	
Вяршок, шэлег, аршын, сажань, гарц, вярста, пуд, пядзь, асьміна, цяля, гран, сорақ, тузін, фунт, капа	11. Назвы старадаўніх беларускіх мераў рознага парадку: даўнейшыя меры даўжыні, меры і аб'ёму вадкіх і сыпкіх рэчываў, назвы адзінак масы (вагі), а таксама найменні грашовых адзінак розных часоў.	Саракоўка, рэшата, грош
Ёта, альфа, яць, аз, іжыца, ферт	12. Назвы літар царкоўнаславянскай і старой рускай азбукі, літар грэчаскага алфавіта і пад.	
Гула, бірулькі	13. Назвы, звязаныя з гісторыяй абрадаў і звычаяў рэлігійнага, культавага характару, назвы гульні, прылад для іх, а таксама намінацыі ўдзельнікаў гульні.	Міра, алтар

Аляксандра Лубачкіна,
 Валерыя Нацэўская,
 вучаніцы 10 «Б» класа сярэдняй школы № 5 г. Жодзіна.
 Кіраўнік Таццяна Паўлаўна Дабравольская,
 настаўніца беларускай мовы і літаратуры

- ♥ ПАВ
- ♥ ПРВ
- ♥ ЗЛ
- ♥ ПА
- ♥ ПР
- ♥ ВБ
- (СУ
- ♥ ЗН
- ♥ ЗМ
- ♥ ЗР
- ♥ П

10 ВАН

БУДАВАЦЬ УТУЛЬНЫ ЛЕТНІ ДОМІК
ЫГАТАВАЦЬ НЕШТА НОВАЕ І СМАЧНАЕ
АДЗІЦЬ ПІКНІК АДНАМУ ЦІ З СЯБРАМІ
ЧАЦЬ ЗБІРАЦЬ КАЛЕКЦЫЮ ЛЕТНІХ СУВЕНІРАЎ
АЖЫЦЬ ДЗЕНЬ БЕЗ САЦЫЯЛЬНЫХ СЕТАК
ПРАВІЦЦА Ё ВАНДРОЎКУ
КЕДНЯЯ ВУЛІЦА ТАК (АМА ЛІЧЫЦЦА)
ІАЙ (ЦІ НЕШТА НЕЗВЫЧАЙНАЕ Ё ЗВЫКЛЫМ
АДЗІЦЬ ЛЕТНЮЮ ФОТАСЕСІЮ
АБІЦЬ НЕШТА, ЧАГО АД ВАС НЕ ЧАКАЮЦЬ
РАЧЫТАЦЬ НОВЫ НУМАР "БЯРОЗКІ" :)

ЖІЦЬНЫХ СПРАЎ
ПА ЧЭРВЕНЬ

КАБ
ЗАПОМНІЦЬ
ГЭТАЕ
ЛЕТА
НАДОЎГА

У НАСТУПНЫМ НУМАРЫ — ПЛАНЫ НА ЛІПЕНЬ!

Дзяўчынка-натхненне

На фота Ангеліна Сарока

Сямнаццаць гадоў таму, цёплай майскай ноччу, на свет з'явілася яна, дзяўчынка з цёмна-бурштынавымі вачыма. Яна была такой мілай, што назвалі яе анельскім імем. Маці гадала дзіця ў клопаце і любові. Дзяўчынка расла цікаўнай і вельмі рана стала праўляць сваю творчую натуру. Нават яе першыя крокі былі не такімі, як у іншых малых. Яна стала на кончыкі пальцаў ног і грацыёзна закружылася на месцы.

Калі Ангеліна падрасла, яе аддалі ў харэаграфічную студыю. Малой падбалася танцаваць, яна адчувала музыку і рухалася ў яе рытме. Яна адчувала сябе бурлівым ветрам у акіяне. Але не ўсё атрымлівалася лёгка і адразу, даводзілася ўпарта трэніравацца, каб дамагчыся выніку. Ёй вельмі пашанцавала з калектывам: у студыі яна знайшла сапраўдных сяброў і цёплую атмасферу.

Уся сям'я любіла імправізаваныя канцэрты Ангеліны. Цяпер дзяўчынка не толькі танчыла. Яна скакала па канапе і спявала любімыя песні. Увесь час казалі, што хоча стаць спявачкай. Мама ўсміхалася, а бабуля пахвальна ківала галавой. Так дзяўчынка і жыла ў марах пра сцэну, пакуль не сустрэла выдатнага педагога, з якім стала займацца вакалам. Змарыўшыся ад школьнай мітусні, Ангеліна спыталася на любімыя заняткі ў студыю «Брава», дзе трапляла ў непаўторны свет музыкі. На сцэне яна магла выказаць усе свае эмоцыі і перажыванні. Дзяўчына так пранікалася выканан-

нем песні, нібы трапляла ў іншы свет, дзе ёсць толькі яна і музыка.

Аднойчы мама прывяла дачку ў тэатр. Давалі спектакль па творы сучаснага драматурга. Ангеліну ўразіла тое, што галоўная гераіня была абсалютна натуральнай ва ўсіх сваіх праўях. Дзяўчына закахалася ў тэатр. Яна вельмі хацела спазнаць акцёрскае майстэрства, таму запісалася ў тэатральную студыю. Педагог хваліў яе за здольнасць уліцца ў вобраз і перадаць пачуцці героя. Дзяўчына любіла пераўвасабляцца ў іншых персанажаў, вывучаць іх эмоцыі, перажыванні і прапускаць іх праз сябе. Юная актрыса імкнулася знаходзіць у рэчах нешта асаблівае, магла разгледзець душу іншага. Яна чытала на памяць вершы, нібы сама іх напісала, быццам знаходзілася там, у тым месцы і часе.

Дзяўчына любіла запісваць свае думкі ў асабісты дзённік, творча афармляючы яго старонкі. Пісала пра ўсё, што яе хвалявала, спрабавала склацаць вершы і тэксты песень. Яна рабіла гэта для сябе, хаваючы глыбока ў сэрцы патаемныя разважанні. Але з часам Ангеліна зразумела, што галоўнае — людзі вакол, атмасфера адкрытасці і прыязнасці. І тады ў яе жыццё ўварвалася камера. Яна стала здымаць сваё жыццё, весці блог у інтэрнэце, выказваць свае думкі і паказваць свой свет іншым людзям. Для Ангеліны вельмі важна ўзаемадзеянне з глядачом, няхай гэта будзе сцэна або экран манітора. Калі ёсць падтрымка іншых людзей, з'яўляецца натхненне і хочацца тварыць яшчэ больш!

Мастацтва кожны дзень даруе дзяўчыне новыя для яе пачуцці, якія перапаўняюць яе і прымушаюць ззяць ад шчасця. Гэта так чароўна, калі праз танец або песню, эцюд або верш можна раскрыць свае перажыванні: захапленне, радасць, каханне, смутак, спачуванне, усхваляванасць, здзіўленне, натхненне ...

Тыя, хто добра мяне ведае, напэўна, здагадаліся, хто гэтая загадкавая дзяўчына. Дзякуючы творчасці я магу дыхаць. Дзякуючы мастацтву я знайшла сваё месца ў жыцці. І няхай не заўсёды атрымліваецца ідэальна выцягнуць насок або ўзяць тую самую ноту, я імкнуся знайсці сілы, каб падняцца, выціраючы гарачы пот з ілба, і спрабаваць зноў і зноў, пакуль не даб'юся мэты. Пераадоўваючы цяжкасці, я знаёмлюся з жыццём і станаўлюся мацнейшай. Мастацтва дазволіла зразумець, наколькі цудоўным можа быць жыццё.

Чаму людзі цягнуцца да мастацтва? На гэтае пытанне, на мой погляд, вельмі дакладна адказаў вядомы педагог В. А. Сухамлінскі: «Мастацтва — гэта час і прастора, у якім жыве прыгажосць чалавечага духу. Як гімнастыка выпроствае цела, так мастацтва выпроствае душу. Спазнаючы каштоўнасці мастацтва, чалавек спазнае чалавечае ў чалавеку, падымае сябе да выдатнага».

Ангеліна Сарока, навучэнка гуртка
«Школа журналістыкі» ЦТДзіМ
«Маладзік»

«Жывём мы як у казцы»

Фота прадастаўлена Алесяй Бачышча

Укожнага з нас ёсць сваё месца на зямлі. Сваё прызначэнне... Свой шлях... Як герой з кнігі Паўла Каэлье, ты бадзяешся па свеце, шукаючы сваё мястэчка пад сонцам. Для такой справы зусім не ўласціва паняцце рацыянальнасці, таму шукаць варта душой, а не розумам.

«Толькі адно робіць ажыццяўленне мары немагчымым — гэта страх няўдачы», — пісаў Паўла Каэлье. Зірні на свет, не зачыняючыся ад яго далонямі, і ты ўбачыш, колькі магчымасцей ты маеш. Страх... Пераадолеўшы яго, ты рызыкуеш знайсці сябе. Кожны дзень ты прымаеш адно і тое ж рашэнне пра тое, ці варта ўступаць у гэты бой.

Аднойчы Алеся Бачышча зразумела, што яе сэрца належыць зямлі, што ёй душна ў горадзе, і прыняла лёсавызначальнае для сябе рашэнне пераехаць жыць у вёску. «Калі ты чаго-небудзь хочаш, увесь Сусвет будзе спрыяць таму, каб жаданне тваё збылося», — разважае жанчына. Пасяліўшыся на Цудоўных Халмах (паселішча ў Валожынскім раёне), Алеся зразумела, што знаходзіцца там, дзе і павінна быць. Яе атачаюць людзі, чые сэрцы напоўненыя любоўю да прыроды, і гэта іх збліжае. Кажуць, што калі прытрымлівацца ўласнага шляху, то на ім можна сустрэць роднасныя душы. Так і выйшла — неўзабаве Алеся сустрэла тут і свайго будучага мужа.

У Цудоўных Халмах жанчына адкрыла для сябе мноства рамёстваў. З гліны яна лепіць талерачкі і розныя фігуркі, якія затым ярка размалёўвае фарбамі. Вырабы з гліны ўпрыгожваюць дом

самой Алесі, а таксама адпраўляюцца на кірмашы. Цяплом, якое было ўкладзена ў іх, жанчына хоча дзяліцца з кожным, хто ў ім мае патрэбу.

Акрамя гэтага, Алеся займаецца вышываннем і шыццём. Але гэта толькі адзін бок яе творчасці. Каб адчуць увесь творчы патэнцыял гэтай асобы, зазірніце да яе ў гасці, і вы адразу ўсё зразумеете! Сцены, аздобленыя засушанымі травамі і вырабамі, прыгожы размалёваны посуд, размалёваная ўручную печ! Для творчага чалавека не існуе меж у рэалізацыі сваіх ідэй.

Жанчыну ва ўсім падтрымлівае яе муж Дзмітрый. Ён гусяр, не толькі грае на гусях, але і сам іх майструе! На гэтым славянскім інструменце мужчына навучае граць дзетак. Людзі з усіх куткоў з'язджаюцца да Дзмітрыя, каб папрысутнічаць на яго гукатэрапіі і папарыцца ў гарачай лазні.

Святы на Цудоўных Халмах таксама праходзяць па-асабліваму. Для кожнага — свае звычаі. Каляды адзначаюць вельмі ярка і весела, гарэзліва: кожная сям'я прыдумляе сабе строі, рыхтуе пачастункі і забавы для іншых. Вось так, пераходзячы з дома ў дом, збіраецца адна вялікая кампанія вясёлых калядоўшчыкаў.

На Масленіцу свае традыцыі. Кожны павінен быць у строі! «Я была галоўным касцюмерам, прыбірала амаль усіх са свайго куфра, — піша Алеся ў сваім блогу. — Пераўвасабленне падобна да чараўніцтва! Заходзіць чалавек просты і шэры, а выходзіць

яркім і маляўнічым героем!» Калі сярод усіх прысутных не адшукаецца нікога ў простае кашулі, надыходзіць наступны этап весялосці — забавы і выпрабаванні для добрых малайцоў. Не ўсім гэтыя перашкоды па плячы, але ў некаторых атрымоўваецца ўсё ж такі паказаць сваю сілу і мужнасць ва ўсёй красе. А далей — і песні, і скокі, і карагоды...

А нядаўна ў вёсцы Алесі і Дзмітрыя прайшоў самы сапраўдны каралеўскі баль! «У нас казачная вёска, і жывём мы як у казцы», — апісвае свае эмоцыі наша гераіня. Напярэдадні свята, прымеркаванага да дня нараджэння аднавяскоўкі, упрыгожылі ўчастак у старажытнарускім стылі і сталі чакаць гасцей, якія з'язджаліся з розных месцаў.

«Сакрэт шчасця ў тым, каб бачыць усё, чым цудоўны і слаўны свет ...», — піша Паўла Каэльё ў сваёй кнізе «Алхімік». Гаворачы пра гэтае цудоўнае селішча і пра людзей, якія жывуць тут, хочацца цытаваць менавіта гэтую кнігу пра шлях да шчасця і пра шчасце ісці гэтым шляхам. Для кагосьці шчасце — знаходзіцца ў вечным струмені, пульсуючы ад высокіх хваль. Для іншага — адчуваць сваё адзінства з прыродай, ступаць па мокрай ранішняй расе і засыпаць пад спеў цвыркуноў. Для кожнага яно сваё, гэта шчасце. Адзінае, што ад нас патрабуецца, — гэта смеласць адправіцца на яго пошукі.

Ірына Сліжэўская,
навучэнка гуртка «Школа
журналістыкі» ЦТДзіМ
«Маладзёк» г. Маладзечна.

Палёт на Архізімус

Неба заўсёды вабіла сваёй адкрытасцю, бязмежнасцю і глыбінёй. Зірні ўверх. Раптам табе адкрыецца нейкая таямніца...

— Ну, і што скажаш на гэта?

— Не ведаю. Давай паспрабуем высветліць, дзе мы, — з няўпэўненасцю ў голасе адказаў Жэня.

— Гэта ты ў нас астраном-аматар, вось і думай, дзе мы маглі апынуцца, — быццам са злосцю буркнуў Максім.

Максім і Жэня былі аднакласнікамі і сябравалі з пятага класа. Абодвум ужо было шаснаццаць гадоў, але Жэня выглядаў крыху старэйшым. Ён быў высокі, хударлявы, насіў акулеры, за якімі ў яго зялёных вачах можна было заўважыць сур'эзнасць і няўрымслівасць яшчэ дзіцячай натуры. Пабываўшы на экскурсіі ў планетарыі, ён зацікавіўся астраноміяй. Гадзіны напяралёт мог пераглядаць перадачы пра космас, чытаць кнігі, вывучаць звесткі ў інтэрнэце. Максім жа больш цікавіўся матэматыкай і фізікай, любіў батаніку. Нягледзячы на гэта, яны былі сапраўднымі сябрамі, гатовымі прыйсці на дапамогу адзін аднаму ў любую хвіліну.

Але зараз паразумення паміж імі не было. Здавалася, што нейкая невядомая сіла разарвала іх даўняе сяброўства. Адзін рух, адзін толькі крок — і таямнічая бездань схавала іх назаўсёды.

Намацаўшы пад сабою цвёрдую паверхню, Жэня ўсё ж паспрабаваў прыўзняцца. І тут жа, стукнуўшыся галавой, зноў адкінуўся назад. У галаве зазвінела, кроў прыліла да твару, стала гарача. Яшчэ не да канца разумеючы, што здарылася, хлопец убачыў

мігценне яркіх агеньчыкаў. Яны то набліжаліся, то аддаляліся, то большалі, то становіліся мізэрнымі.

— Здаецца, што мы не на Зямлі.

Максім здзіўлена прамовіў:

— Ты хочаш сказаць, што мы ў космасе?

Толькі пасля гэтых слоў ён успомніў, як рамантаваў бацькаў аўтамабіль і, каб праверыць прыдуманнае ім прыстасаванне, вырашыў пракаціцца. Не забыўся і пра сябра.

Хлопцы ўжо некалькі гадзін блукалі ў прасторы, каб знайсці што-небудзь падобнае на планету, але навокал была чорная імгла, і толькі рэдкія зоркі праразалі гэту цемрадзь.

— Вось гэта, мабыць, сузор'е Арыёна, — з сумненнем сказаў Жэня. — Памятаю, што каля яго быў пояс астэроідаў.

— Пра гэта я і сам ведаю, — прабубнеў Максім. — Толькі што будзе, калі мы сустрэнемся з ім?

Гэтых слоў Жэня ўжо не пачуў. Холад працяў усё цела наскрозь. Рукі і ногі анямелі, язык не слухаўся. Іх апарат спыніўся на белаі, аж сляпіла вочы, чыстай паверхні. Гэта была нікому не вядомая планета Архізімус паміж Марсам і Юпітэрам.

Перамагаючы холад, сябры ступілі на нешта падобнае да снегу. Але гэта быў не зусім звычайны для іх снег. Ногі трымаліся ўпэўнена, а вось у рукі яго ўзяць нельга было: ён адразу ператвараўся ў лёд. Прыгледзеўшыся, можна было ўбачыць дзівосныя ледзяныя будынкі, штосьці падобнае на расліннасць. А галоўнае, што найбольш уразіла, — гэта насельнікі Архізімуса — істоты, падобныя да ледзяных скуль-

птур. Яны моўчкі рухаліся, не звяртаючы ўвагі адзін на аднаго. На іх тварах нельга было ўбачыць ніводнай праявы злосці ці дабрныі. Яны нават ніяк не адрэагавалі на з'яўленне двух незнаёмцаў.

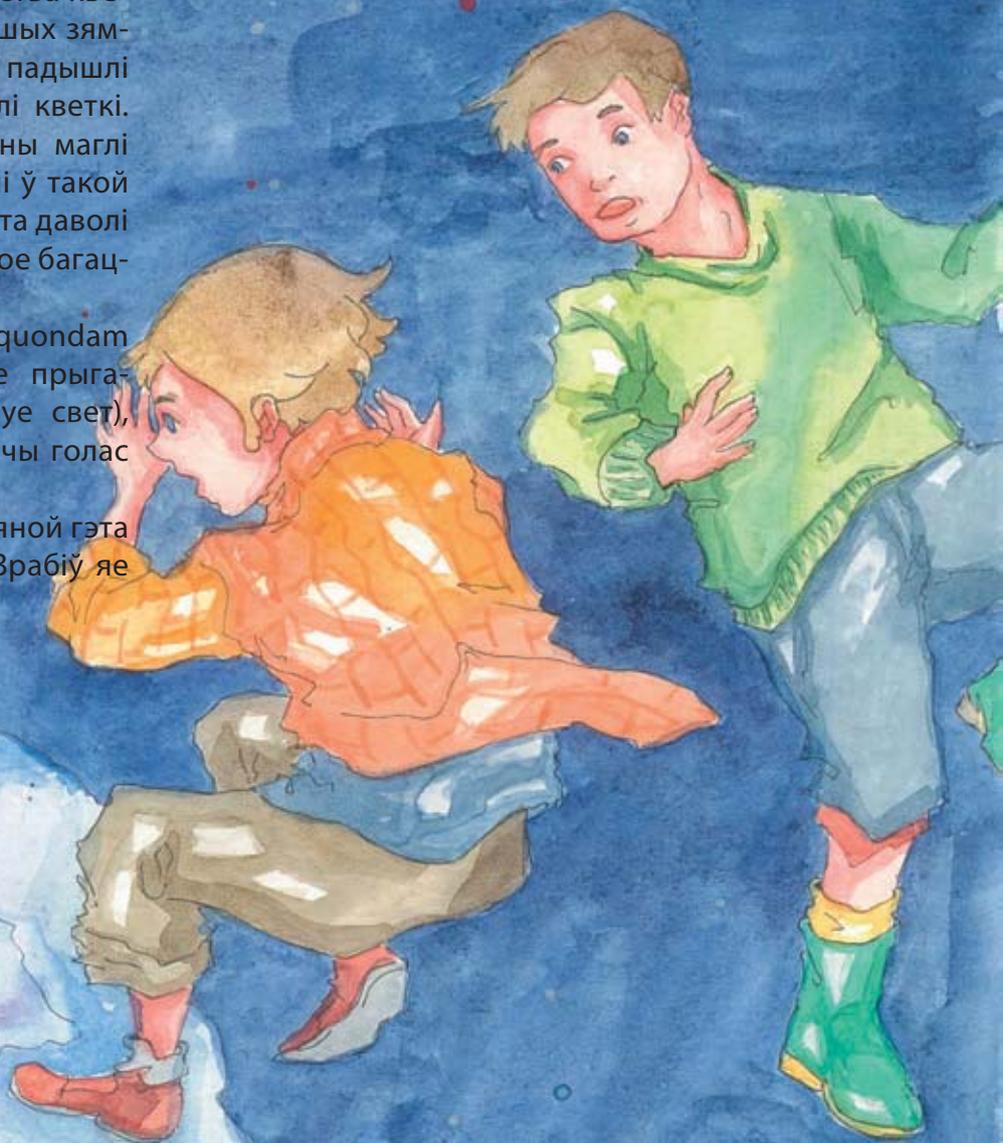
Мароз так моцна прабіраў, што, здавалася, усё ледзянела ўнутры. Але цікавасць брала верх. Пакуль яны блукалі ў ледзяных лабірынтах, іх увагу прыцягнула празрыстая звонку і рознакаляровая знутры піраміда, а ў ёй мноства кветак, нечым падобных да нашых зямных архідэй. Максім і Жэня падышлі бліжэй. Сапраўды, гэта былі кветкі. Толькі невядома, адкуль яны маглі там узяцца і як яны выраслі ў такой халадэчы. Ды і выглядала гэта даволі дзіўна: кругом лёд, а тут такое багацце фарбаў.

— *Cura pulchritudinis, quondam salvet mundum* (Беражыце прыгажосць, калісьці яна выратуе свет), — пачуўся мілагучны жаночы голас знутры...

Як аказалася потым, ледзяной гэта планета была не заўсёды. Зрабіў яе

такой чалавек, які бяздумна ставіўся да сваіх учынкаў, знішчаў усё жывое, не думаючы пра будучыню. Будучыню, якая можа і не наступіць.

... Ці то мроя гэта была, ці то сапраўды сябры апынуліся на Архізімусе, толькі пасля свайго незвычайнага падарожжа Максім усур'ез заняўся біялогіяй. Трэба было выратаваць свет...

Вольга Качэрга, 7 «В» клас,
гімназія №6 г. Маладзечна

Аркуш без подпісу

Я шпурляў у яе свае рукапісы. Яны ранілі яе, як нажы. Я быў як у тумане. Не памятаю, што я крычаў, але я хацеў, каб ёй было балюча. Ачомаўся я ўжо ў вагоне метро. І пашкадаваў...

Знаёмства з ёй выйшла спантаным і да болю неабходным. Мы сустрэліся выпадкова, але здавалася, што мы знаёмыя ўсё жыццё... Я не ведаю, колькі часу прайшло. Мы сядзелі ў пустым вагоне і проста размаўлялі. Я паклаў галаву да яе на калені, яна перабірала тонкімі пальцамі мае валасы. Мне ніколі не было так спакойна, як у тыя хвіліны. І я распавёў ёй пра сваё жыццё.

Наша падабенства жыцця было надзвычай неабдуманым. Мы былі шчаслівымі роўна 24 дні. Пасля гэтага мы загінулі. Калі гэта здарылася, я трываю яшчэ два тыдні. За гэты час я напісаў нашу гісторыю, каб мы былі шчаслівыя хоць недзе, і знішчыў свае пачуцці. А потым я проста сышоў. Я намагаўся заняць розум вершамі і прозай, шмат пісаў, збольшага па начох на гаўбцы і ў метро. Сёння, калі я чакаў свой цягнік, каб сесці і пачаць пісаць, праехаць сваю станцыю, забыцца пра ўсё, але, галоўнае, дапісаць чарговае трызненне розуму, я азірнуўся і ўбачыў яе. Яна стаяла зусім блізка. Я зірнуў на яе: яна прасіла прабачэння. Але я не мог ёй дараваць. Яна знішчыла ўсё тое, што было паміж намі і рэчаіснасцю. Як яна ўвогуле магла так паступіць? І я як быццам праваліўся ў пустэчу. Унутры мяне таксама стала пуста. Увесь боль, усе слёзы і пакуты, перажытыя за апошні месяц, раптам зліліся ў акіян,

які бушуе недзе звонку.

Я вынуў нашу гісторыю. Так, я заўсёды насіў яе з сабой, мне так было лягчэй. Не разумеючы, што я раблю, плюючы на людзей навокал, я пачаў кідаць ёй у твар аркушы паперы. Спадзяюся, што ёй было гэтаксама балюча.

А потым я пашкадаваў.

Кацярына Косарава

Зіначка

Прывітанне, мяне завуць Ліза, мне 14 гадоў. У гэтай гісторыі я хачу расказаць пра сваю лепшую сяброўку. Мы з ёй моцна сябруем, шмат часу праводзім разам, яна ведае ўсе мае таямніцы, у яе прыгожае і незвычайнае імя. Сёння мы не можам і дня пражыць адна без адной, а некалі было

зусім іначай, паслухайце...

— Каб я яшчэ раз да цябе падышла! Ды прападзі ты прападам! — у шаленстве крычала я на Зіну.

У нашым доме яе любілі, песцілі і называлі ласкава: Зіначка. Яна абшывала ўсю сям'ю і дапамагала маме. Не тое што я!

Я баялася яе як ваўка і ненавідзела. Для мяне яна была занадта ідэальнай. Бацькі далікатна заўважалі, што Зіначка вельмі добрая і было б нядрэнна нам з ёй пасябраваць.

«Не-не-не, вельмі трэба!» — супраціўлялася я. Але...

Калі ў школе пачалося працоўнае навучанне з ненавісным шыццём, я паказала сябе ва ўсёй красе: ні шыць, ні вязаць, ні тым больш вышываць я не ўмела. Дома загаварылі, што трэба брацца за розум. «Варта б ужо стаць гаспадарлівай дзяўчынкай. Ідзі да Зіначкі, яна ўсяму навучыць...»

Зіна аказалася вельмі крывадушнай. Калі маці сядзела побач, яна паводзіла сябе сціпла і цяропліва мяне вучыла. Варта было маці толькі адысці, як Зіначка пачынала буяніць, спецыяльна блытаць ніткі і рваць рознакаляровы паркаль. А я пачынала злавацца і пасылаць Зінку з яе іголкамі як мага далей. Маці слухала мае крыкі і ўздыхала.

Усё змяніў адзін выпадак. Адноўчы аднакласніца запрасіла мяне на дзень нараджэння. Для мерапрыемства я выбрала сабе прыгожы строй, але была адна праблема: мне неабходна было падшыць карычневую спадніцу ў гаршак. Матулю прасіць сорамна — ужо дарослая дзяўчына. Пайшла да Зіны на паклон. Дастала яе з шафы, агледзела, пагладзіла па лакавай спінцы. На чорным фоне праступалі на паўсцёртыя залатыя літары «Zinger».

Зінгер. Зіначка.

«Давай сябраваць, Зіначка». Рукі ў мяне шалёна трэсліся. Але ці то швейная машынка мяне тады пашкадавала, ці то розум ў мяне нарэшце ўключыўся, але спадніцу я падшыла.

Вось так у мяне ў адзін момант з'явілася і лепшая сяброўка, і любімы занятак, з якім я хачу звязаць свой далейшы лёс. У мяне ўжо ёсць першыя работы і нават замовы, у асноўным гэта цацкі і адзенне для лялек. У будучым я мару стаць вядомым дызайнерам адзення, а таксама адкрыць уласную школу, у якой мы з маёй Зіначкай будзем вучыць усіх жадаючых рукадзеллю. «Чаму менавіта дызайнер адзення?» — спытаеце вы. Усё проста: у гэтай галіне я магу максімальна паказаць свой творчы патэнцыял, магу ў поўнай меры праявіць сваю фантазію. А самае цікавае, што пачынаць вучыцца асновам гэтай працы можна абсалютна ў любым узросце, нават калі табе ўсяго 14 гадоў і ты вучышся ў 9 класе.

Лізавета Мандрык, 9 клас,
сярэдня школа №9 г. Маладзечна

ПРАВІЛЬНЫЯ вершы, або ЗАРЫФМАВАНЫЯ ПРАВІЛЫ

Анатоль ЗЭКАЎ

ДЗВЕ МОВЫ

Мой тата нарадзіўся ў Курску,
А мама — родам з-пад Гальшанаў.
Гаворыць тата мой па-руску,
На беларускай мове — мама.

Дзве мовы сэрца мне галубяць,
Хоць словы ў іх не супадаюць.
Я з татам апранаю **шубу**,
З матуляй — **футра** апранаю.

Спадніцу — юбкай, а **сукенку**
Мой тата **платьем** называе.
Надзену **капялюш** — паненкай
Шыкоўна ў **шляпе** выглядаю.

Купляе татачка **носки** мне,
Матуля дорыць мне **шкарпэткі**,
І сагравае мяне ў дзень зімні
І **камізэлька**, і **жилетка**.

Бягу да таты я ў **сапожках**,
А ў **боціках** лячу да мамы.
Заўжды ў **сапожках** цёпла ножкам,
Нясцюжна ў **боціках** таксама.

Пачнецца дождж — пад **парасонам**
Мы з мамаю ідзём дахаты
І бачым: пад **зонтом** ад дома
Спяшаецца насустрач тата.

Гаворыць тата мой па-руску,
Ды з часам болей прыкмячаю,
Што словы з мовы беларускай
За мною тата паўтарае —
Са мной ён мову вывучае!

Запаляр'е

Глава 3. Безыменная гара

Паліна Каралева

Чырвоныя шчокі, анямелыя ад холаду, адталі. Не адразу Вінсант адчуў, як нешта дакраналася да твару. Магчыма, гэта быў Саламон? Але няўжо мог мудры сабака залезці на ложка? Хлапчук ёрзаў, спрабаваў зручна легчы, калі пачуў дзіўны пах. Пахла марозам і снегам. Вінсант успомніў страшэнную бездань і рвануўся. Нібы мокрай прасцінай, яго абляпіла перламутравым пер'ем. Ён прабіраўся праз яго, быццам праз хваёвыя лапы, нарэшце вызваліўся. Клубок пер'я тузануўся, з-за яго паказалася ўжо знаёмая дзяўчынка. Павольна яна села, размяла крылы і пацягнулася. Крылатая здавалася разгубленай, нібы спрабавала ўспомніць, дзе быў верх, а дзе — ніз. «У такой цемры цяжка арыентавацца», — падумаў Вінсант. Хутка ён заўважыў залаты шчыток і бранзалет, які нагадваў вужаку.

Хлопчык адвёў вочы, калі сава павярнулася да яго. Зрабілася няёмка. Але раптам ён успомніў, што драпежнікаў стрымлівае прамы позірк. З апаскай Вінсант знайшоў у моракі жоўтыя вочы. Тыя гарэлі і быццам наблізіліся.

— Як цябе зваць? — запытаў нехта. Голас быў насцярожаны. Вінсант адчуў, што яго ацэньвалі і яшчэ не давяралі.

— А сама-та не назвалася!.. — абурўся ён, але ў жываце забурчала. Ад перажыванняў, мабыць, хлопчык

прагаладаўся.

Сава рассмьялася. Як дзверкі шафы, расхінуліся шырокія крылы, скразняк прайшоў пад нагамі, і гурбачкі снегу параскідвала па ледзяной пячоры. Дзяўчынка рагатала, схапіўшыся за жывот.

— Я буду зваць цябе Голад! Голад, Голад! — пачала дражніцца яна.

— Ніякі я не Голад! — заявіў хлопчык, — у мяне ёсць імя! Вінсант, у гонар прадзеда! Ён быў паважаным чалавекам, валодаў самай вялікай прыватнай бібліятэкай. Бібліятэка — гэта...

— Ведаю я, што такое бібліятэка, — дзяўчынка пакрыўдзілася, сумна падперла галаву, — толькі гэта марнаванне паперы і часу. Стары нядрэнна і без паперак казкі расказвае. Ты чуў ягоную гісторыю пра друідаў?

— Не, — Вінсант зразумеў, што гаварыла яна пра Лазара.

— Не? — сава здзівілася. — Стары ўсім яе расказваў! Я чула гэтую гісторыю разоў дзесяць! Лазар ужо забываецца, старэе...

Яна падскочыла, быццам зачэпілася крыламі за паветра, і падляцела зусім блізенька. Села перад Вінсантам. Той адхіснуўся. Заўважыў зацікаўлены погляд савы, чые капцюры цягнуліся да ягонага яскравага адзення, і растлумачыў:

— Я не тутэйшы, не з Сошы.

— А адкуль жа ты? — дзяўчынка відавочна не верыла яму. Яна ўсміхнулася, але ўсё яшчэ хацела пачуць гісторыю.

Жоўтыя вочы мільганулі пад носам. Вінсанту хацелася адмахнуцца ад савы, як ад дакучлівай мухі. Яна круцілася вакол, аглядвала і бестактоўна торгала хлопчыка за рукі, заглядвала пад калені. Вялікія крылы цягнуліся ўслед і шамацелі.

— З Еўропы, — неахвотна адказаў Вінсант. Ён адчуваў сабе лабараторным манекенам.

У жываце зноў забурчала.

— Голад! — дзяўчынка больш не здэкавалася. Яна быццам апамяталася, кінулася ўбок і знікла. Нядоўга было чуваць рэха крылаў, што шамацелі.

— Эй! — Вінсант клікаў саву. Зрабілася адзінока і вусцішна.

Ён затаптаўся на месцы і нарэшце пачуў завіруху, якая буяніла высока над галавой. Вочы звыкліся са зморкам, і хлопчык пабачыў, што быў на дне расколіны. Высока-высока бялела тонкая, як валасіна, шчыліна знешняга свету. Вакол выцягваліся ледзяныя сцены. Яны то ціснуліся адна да адной, то разыходзіліся і ўтваралі праход нуднага лабірынта. Вінсант абняў сябе рукамі: ён замярзаў.

Савіная дзяўчынка хутка вярнулася. Яна кінула нешта, што трымала ў капцюрах, перад хлопчыкам. Гэта быў палярны пацук.

— Ежа, — папярэдзіла сава, калі заўважыла скрыўлены твар новага сябра.

— Гэта ж пацук...

— Гэта белы, — нібы гэта ўсё мяняла, адказала крылатая. Яна дадала: — З'еш.

— Мне такое не падабаецца.

— А чым харчуюцца ў Еўропе? — сава зноў села ў дзіўную паставу, якая дапамагала лепш думаць. Галава хілілася ўбок, рукі ляжалі на пухнатых нагах. — Можа, чарвякамі?

Вінсант павольна адклаў пацука далей. Ён спрабаваў падабраць словы, каб не пакрыўдзіць савіную дзяўчынку. Пацук толькі прыкідваўся мёртвым. Адчуўшы свабоду, ускочыў на лапы і шмыгнуў у ледзяную пячору. Сава торгнулася, каб дагнаць бегляка, але Вінсант несвядома схапіўся за крыло. Здаецца, яму было страшна заставацца аднаму.

— Не чапай! — дзяўчынка тузанулася, адскочыла і абняла сябе крыламі. Пяро ўпала хлопчыку пад ногі.

Ён спужаўся, але хутка апрытомнеў.

— Дарэчы, чаму ты не паляцела, калі мы падалі з гары?! — абурыўся Вінсант. Ён вырашыў адплаціць за мянушку Голад, — Што, занадта цяжкая? Крылы не вытрымалі?

Сава ўскрыкнула, высока падскочыла, раскрыла крылы і пачала наступаць.

— Ды гэтыя крылы, яны моцныя, неверагодна моцныя! І нікольні я не цяжкая! Мае сёстры ўзмахам падымалі і праганялі бурі, а маці разбурала скалы! Вось настолькі моцныя гэтыя крылы!

— Дык чаго ж ты не ўзляцела? — стомлена запытаўся Вінсант.

— Не змагла! — упарта паўтарыла дзяўчынка. Яна маўчала пад скептычным позіркам, а потым сарамліва дадала: — І пакуль што не ўзлячу, не атрымліваецца. Крыло баліць.

Вінсант выдыхнуў: ён усё зразумеў. Стала крыху сорамна. Трэба было праціць прабачэння ў савы (яна ж выратавала яго), але не хапала храбрасці. Абое глядзелі ўверх, дзе шумела завіруха.

— Вельмі баліць? — спытаў хлопчык, калі маўчанне стала цяжкім.

— Не вельмі, — сава павяла крылом. — Мяне зваць Урд.

— І як нам выбрацца адсюль?

— Ідзі вось туды, — нечакана лёгка адказала сава і паказала ў бок, дзе пашыраліся сцены шчыліны.

— І куды мы выйдзем? — насцярожана запытаўся Вінсант.

— Кудысьці выйдзем! — Урд зноў зрабілася вясёлай. — Не бойся, я ўжо правальвалася сюды.

Яна ўпэўнена пайшла наперад. Азірнулася, пазвала за сабой. Вінсанту нічога не заставалася.

У блакітных наростах старога лёду, які абляпіў сцены шчыліны, сыпаліся

сняжынкі. Яны падалі павольна, луналі ў бязважнасці, а пасля хрумсцелі пад падэшвамі. Не верылася, што над галавой, знадворку, бушавала завая. Кіпцюры савы стукалі па ледзяных камянях, часам яна падскоквала і адштурхоўвалася крыламі. Вінсанту даводзілася спяшацца, каб паспяваць следам.

Урд аказалася балбатушкай. Яна сама заўважала гэта, выбачалася, але ўсё роўна працягвала балбатаць. Па яе словах, у горы рэдка цяпер хто паднімаўся, таму ёй было цікава ўбачыць нешта новае. Вінсант слухаў напаўвуха. Ён думаў пра тое, як Урд магла з'явіцца на свет. Яму было цікава, ці не мерзне яна таму што не ўсё цела было пакрыта пер'ем. Хлопчык хацеў дакрануцца да савы ў навуковых мэтах, працягнуў руку.

— Не хвалюйся, — Урд упэўнена ўзяла Вінсанта за далонь, — мы хутка выберамся адсюль, абяцаю.

Толькі зараз хлопчык заўважыў, што шчыліна над галавою знікла. Яны паднімаліся па старых каменных прыступках. Было падобна на вінтавую лесвіцу.

— Дзе мы?

— Унутры Безыменнай гары. Лазар гаворыць, так яе называюць людзі. Але гэтая гара — мой дом.

Прыступкі рабіліся больш выразнымі і крутымі. Вінсант заўважыў, што цяпер не мерзне. Стала нават горача, ён спацеў. Ногі стаміліся. Наперадзе з'явіліся дзверы. Сава і Вінсант выйшлі ў калідор — каменны, з вузкімі гатычнымі аркамі замест сцен. Былі бачныя аблогі знадворку. Тут амаль не свіцеў вецер, і завіруха бушавала недзе далёка ўнізе. Вінсант не ведаў, наколькі высокай была Безыменная гара, зараз ён бачыў толькі высакародна-блакітнае неба і зоркі. Здавалася, гэта

быў неспазнаны слой свету.

Калідор прывёў у тронны зал, таксама пусты. Пуставалі падсвечнікі, пахла сырасцю, і цішыня аглушала. Месца прыйшло ў запусценне. Але якім прыгожым быў замак! Арачныя зводы і гатычныя аркі нагадвалі падатлівы воск гарачай свечкі, які хвалямі агортаў калоны і поручні. Доўгая сцяна за тронам была ўпрыгожана аб'ёмнай фрэскай: з яе, як жывая, выходзіла крылатая жанчына ў кароне і з кап'ём. У Вінсанта перахапіла дыханне ад захаплення.

— Гэта мая мама, — з гонарам сказала Урд, паказваючы на статую, — яна ахоўвала поўнач.

— Ад каго? — хлопчык варушыў вуснамі па памяці. Ад каменнага погляду каралевы немагчыма было збегчы.

— Ад усяго, — дзяўчынка паціснула плячыма. — Пайшлі.

З троннай залы яны выйшлі ў другі, меншы калідор. Аднак ён таксама здаваўся велічным, таямнічым, як музейны экспанат. Замест вокнаў сцены ўпрыгожвалі малюнкi. У пыле і расколінах карціны расказвалі гісторыю жыцця крылатых істот, апісвалі іх жыццё, традыцыі. На апошняй карціне, якая была разбітая, крылатыя з некiм змагаліся, але былі пераможаныя. Гэтая галерэя нагадала Вінсанту альбом бацькі.

Урд прывяла хлопчыка ў пакоі. Памяшканне было чыстым, абжытым. Над ложкам знаходзілася разная жэрдзь, размалёваная рознымі ўзорамі, адусюль пазіралі цацкі. У куце заціснулася купа рознага барахла: сабачая вупраж, зламаная вудачка, аскепак талеркі. Усё гэта Урд прынесла з вёскі.

На камодзе ў шэраг стаялі выцягнутыя камяні розных памераў. На кожным быў намаляваны твар, сумныя камяні зараз глядзелі на хлопчыка. Заўважыўшы позірк Вінсанта, дзяўчынка паспешна пераставіла камяні. Зараз было відаць

толькі вясёлыя мыскі.

— А дзе ўсе? — нарэшце не стрымаўся хлопчык. Гэтае пытанне не давала яму спакою.

— Хто? — удакладніла сава. Яна зачэпілася капцюрыстымі нагамі за жэрдзь і гайдалася.

— Ну, хто жыве ў гэтым замку? — удакладніў Вінсант крыху раздражнёна.

— Я жыву. Я ж казалася, што гэта мой дом.

— Гэта зразумела, — ён адмахнуўся, — а твае сёстры і маці, дзе яны?

— Іх ужо даўно няма, — дзяўчынка скокнула на ложак. Падушкі падскочылі і ўпалі на падлогу. — Я жыву адна.

Хлопчык чамусьці спужаўся, адступіў. Ён зараз зусім інакш глядзеў і на каменныя твары, якія былі адзінымі сябрамі Урд, і на зламаныя рэчы з вёскі, якія дзяўчынка цягала да сябе.

— Зусім адна? — запытаўся ён. Голас задрыжаў. — І табе не самотна?

— Ну, часам я хаджу ў вёску, там ёсць стары і сабака, — Урд упёрлася далонямі ў калені і нервова паціснула плячыма. Яна апомнілася: — У мяне наогул хапае спраў — трэба абараняць паўночны свет!

— Ды ад каго абараняць? — не вытрымаў Вінсант.

— Ды ад усяго, — спакойна паўтарыла сава любімую фразу, — ад зацікаўленых вачэй, ад вятроў і смерчу. Калі не разбіць буру тут, ля шчыліны, дзе ўсё мёртва, то не будзе ні вёскі, ні тваёй Еўропы.

Вінсант маўчаў.

— Раней гэта рабіла твая маці? — нарэшце запытаўся ён.

— Не, канешне. Мая маці каралева, яна займалася больш важнымі справамі. Былі іншыя, хто вырашаў праблемы людзей.

— І што з імі здарылася?

Урд скрывілася.

— Не ўсе шануюць дабрыню.

Яна павярнула адзін з сумных камянёў да сябе, задумалася. Рэзка паглядзела на Вінсанта, схавала рукі за спіну і ўсміхнулася:

— Хочаш, пакажу табе вяршыню Безыменнай гары?

Яны падняліся па чарговай лесвіцы. На вяршыні было ціха. Так ціха, што здавалася, нібы гуку зусім не існуе на такой вышыні. Ад цішыні ў хлопчыка заклала вушы. Ён напружыў слых і... адчуў, як гудзяць і пульсуюць зоркі, як сонна варочаюцца аблогі.

— А навошта ты прыехаў сюды, на поўнач? — спытала сава. Яна глядзела навокал з захапленнем, нібы таксама ўпершыню бачыла нябесны краявід.

— З бацькам, — паглядзеўшы ўніз, патлумачыў Вінсант, — ён вывучае фальклор і народ тых мясцін, дзе бываў. Пару месяцаў таму ў бібліятэцы прадзеда знайшоўся дзённік падарожжа. У ім прадзед казаў пра вёску Сошу. Але пра цябе не казаў...

— Урд? — паклікаў хлопчык.

Яна маўчала. Глядзела на ўсход. Світала. З-пад аблогаў вырывалася сонца, ласкава распаўзалася блакітнае святло.

— Ужо час, — папярэдзіла сава.

Яна разгарнула крылы, і сілуэт ахінуўся святлом.

— Ты ж параніла крыло... — зачаравана прашаптаў Вінсант. У яго не засталася сіл на яркія эмоцыі. Зараз ён зразумеў, што стаміўся за гэтую ноч.

— Усё добра, — Урд усміхнулася падаросламу. Як сапраўдная каралева, як яе маці.

Яна падхапіла хлопчыка, мякка зашапцелі крылы. З-пад ног знікла апора, і яны павіслі ў паветры. Цела стала бязважкім.

Вецер абгладжваў шчокі, змягчаў корку холаду. Яны нырнулі ў аблогі. Цень купаўся ў ваце, пераследаваў іх. Ветрам

тузала валасы, разок ухнуў башлык. Нарэшце паказаліся горы. З-за хрыбта павольна дыхала світанне. У вёсцы Сошы яшчэ была цёмная ноч, але завіруха скончылася.

— Гэта ж ты прагнала буру? Сваімі крыламі, так? — з радасцю запытаўся Вінсант.

Урд нічога не адказала. Яна ўсё гэтак жа ўсміхалася. Раптам склала крылы і вінтом кінулася да зямлі. Хлопчык зарагатаў. Дзіцячы крык захаплення рваўся наверх. Раскінуўшы рукі, Вінсант прызнаўся жыццю ў любові. Сава расправіла крылы, як парашут. Іх тузнула наверх. Рэха шчасця змахнула з гары снег, пачалася лавіна. Але нават сыход не выклікаў трывогі. Ён застаўся за спінаю. Вінсант ужо не бачыў пячоры. Яны праляталі над шчылінай, калі хлопчык заснуў.

бярозка

Штомесячны грамадска-палітычны
і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей
сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Вытворча-выдавецкае рэспубліканскае ўнітарнае прад-
прыемства «Дом прэсы»

Галоўны рэдактар:
Кацярына Вячаславаўна Каплун

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак, Алесь Дуброўскі, Алесь Карлюкевіч, Уладзімір
Ліпскі, Алена Масла, Людміла Рублеўская, Аляксей Чарота,
Таццяна Швед

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны і паштовы адрасы:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
chas.bjarozka@gmail.com
Тэл.: 8 (017) 311-16-07, 8 (017) 311-16-98.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі №210 ад 25.07.2019, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэспубліканскае ўнітарнае
прадпрыемства «Дом прэсы»
Дырэктар:
Фёдар Пятровіч Караленя

Спецыяльны карэспандэнт:
В. А. Красоўская
Мастацкі рэдактар, камп'ютарная вёрстка:
П. В. Каралева
Стыль-рэдактар:
П. У. Забела

Падпісана да друку 19.05.2021 г.
Фармат 60×84¹/₈. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 3,72. Ул.-выд. арк. 3,42.
Тыраж 591 экз. Заказ ??.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«БудМедыяПраект»
ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РУП «Дом прэсы», 2021

- 01 Нетэкст. Падарожжа да светлай будучыні
- 04 Месца. Падарожжа на Мёртвае возера
- 07 Гіт-zone. «Спачатку было слова і ў канцы бу-
дзе слова»
- 10 З апошняй парты. Інтэлектуальна-
забаўляльная гульня НА ВЫЛЕТ!
- 12 Школьнае даследаванне. Моўная карціна
свету ў фразеалагізмах з устарэлымі словамі
- 18 Школа журналістыкі. Дзяўчынка-натхненне
- 20 Школа журналістыкі. «Жывём мы як у казцы»
- 22 Заяўка на Парнас. Проза
- 26 Правільныя вершы. ПРАВІЛЬНЫЯ вершы, або
Зарыфмаваныя правілы
- 27 Літаратурныя старонкі. Запаляр'е. Глава 3

Аўтар вокладкі і разварота: Вольга Кіпарына
oddinss (@club187716488).

Аўтар фотаздымка: Ярашэвіч Кацярына
(e_r_o_s_h_k_a .

Цяпер «Бярозку» можна набыць анлайн!
Заходзь на belkiosk.by — і любімы часопіс будзе ў
тваім гаджэце!

А для амататараў шоргату паперы пад пальцамі —
ільготная падпіска па індэксе 74888
(індывідуальная) і 74879 (ведамасная).

«Бярозка» ў сацсетках:

 @bjarozka

 @bjarozka.mag

Аўтар: Вольга Бабурына (Palunisa)

ISSN 0320-7579

ERC

9 770320 757007

21005